

4. Litvinenko, V. I. (2016). *The concept of administrative and legal support of combating corruption in Ukraine*. Doctor's thesis. Kiev [in Ukrainian].
5. Busol, O.Yu. (2015). *Combating Corruption Crime in Ukraine in the Context of Modern Anti-Corruption Strategy*. Extended abstract of doctor's thesis. Kiev [in Ukrainian].
6. Melnyk, M. I. (2004). *Corruption - Corrosion of Power (Social Essence, Trends and Consequences, Countermeasures): Monograph*. Kiev: Yuryd. dumka [in Ukrainian].
7. Golina, V.V. (Ed.). (2012). *State Programming and Regional Planning for Crime Prevention in Ukraine*. Kharkiv: Pravo [in Ukrainian].
8. Ukrainian Pravda. *Ukrainians want to be associated with a prosperous country - poll* (screen name). Retrieved from: <https://life.pravda.com.ua/society/2015/08/21/198947> [in Ukrainian].
9. Press release. *Fraud and corruption risks hamper the development of companies in the international market; the pursuit of revenue and revenue increases leads to unlawful behavior*. (2015). Ernst & Young LLC. Retrieved from: https://eba.com.ua/static/members_reviews/EY-Press-release-Global-Fraud-2015-Ukr_20052015.pdf [in Ukrainian].
10. *Corruption situation in Ukraine has deteriorated significantly in 2 years – E&Y*. *Ukrayins'ka Pravda*. Retrieved from: <https://www.pravda.com.ua/news/2017/04/10/7140803> [in Ukrainian].
11. *Corruption Perceptions Index-2019*. (2019). *Transparency International Ukraine*. Retrieved from: <https://ti-ukraine.org/research/index-spryinyattya-koruptsiyi-2019> [in Ukrainian].
12. Kostenko, O. (2015). *The anti-corruption potential of the "human factor" or the "stone that has been neglected by construction workers"*. *Pravo Ukrayiny*, 12, 14–21 [in Ukrainian].
13. Kostenko, O. (2009). *Corruption in Ukraine in the Light of Political Criminology*. *Politychnyy menedzhment: Ukrayins'kyi naukovyy zhurnal*, 1, 49–54 [in Ukrainian].
14. Gusarov, S. M. (2015). *Criminal legal dimension of counteraction to corruption: expediency, efficiency, perfection*. *Kryminal'no-pravovi ta kryminolohichni zasady protydyi koruptsiyi: zbirnyk materialiv III Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kharkiv 3 kvit. 2015 r.)*, 12–17 [in Ukrainian].
15. Vitvitska, V. V. (2013). *Corruption as a reflection of the state of the social system of Ukraine*. *Kryminal'no-pravovi ta kryminolohichni zasady protydyi koruptsiyi v Ukrayini: materialy nauk.-prakt. konf. (19 kvitnya 2013 roku, m. Kharkiv)*. Kharkiv: Zolota mylya [in Ukrainian].
16. Zhivko, Z. B. (2011). *Corruption: theoretical and methodological foundations of the research: monograph*. Lviv: LDUVS [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 15.10.2019

УДК 001:342.9

Куркова К.М.,

*кандидат юридичних наук, старший дослідник
завідувач відділу науково-правових експертиз
та законопроектних робіт
Науково-дослідного інституту публічного права
<https://orcid.org/0000-0002-4259-5511>
kurkova_ksenya@ukr.net*

НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ: ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ОКРЕМИХ ПРОБЛЕМНИХ ПИТАНЬ СУЧАСНОГО АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА

У статті здійснено аналіз розвитку і становлення науки як засобу, завдяки якому здійснюється якісна перебудова нашої цивілізації, створюються передумови для правильного та ефективного використання науки в інтересах як держави і суспільства, так і окремої людини. Акцентується увага, що у сучасному світі завданням науки є не тільки пізнання дійсності, акумуляція та систематизація об'єктивних знань про неї, а й забезпечення сталого розвитку суспільства, створення умов для покращення загального добробуту. Наука в цілому, враховуючи науку адміністративного права, є дієвим інструментом, головним завданням якого є сприяння перебудові суспільного буття, створення гідних умов життя людини. Підкреслюється важливість історії наукової думки з метою розуміння загального процесу інтелектуального та культурного розвитку людини та цивілізації в цілому, критичного аналізу та переоцінки існуючих наукових доктрин, концепцій, гіпотез, моделей, розуміння їх впливу на формування сучасної наукової картини світу. Розвиток науки, в першу чергу, залежить від ставлення держави (посадових осіб органів державної влади) до науки в цілому та членів наукового співтовариства, зокрема. Основним завданням адміністративного права, як невід'ємної складової правової системи України, є створення належних організаційних умов для реалізації проголошених Конституцією України гарантій, що стосуються загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України. Окреслено цілі та завдання представників органів державної влади, на яких відповідно до конституційних приписів покладено обов'язок опікуватися суспільними справами, зокрема наукою.

Ключові слова: наука, наукове пізнання, історія науки, адміністративне право, представники органів державної влади, обов'язки, відповідальність.

Kurkova K. SCIENTIFIC KNOWLEDGE: HISTORICAL PRECONDITIONS OF SOME PROBLEM ISSUES OF MODERN ADMINISTRATIVE LAW OF UKRAINE

The article analyzes the development and formation of science as a tool through which the qualitative restructuring of our civilization is carried out, the preconditions for the correct and effective use of science in the interests of both the state and society, as well as the individual are created. It is emphasized that in the modern world, the task of science is not only knowledge of reality, the accumulation and systematization of objective knowledge about it, but also to ensure the sustainable development of society, creating the conditions for improving the overall well-being. Science in general, including the science of administrative law is an effective tool, which main task is to promote the restructuring of social life, creating decent living conditions. The importance of the history of scientific thought is emphasized in order to understand the general process of intellectual and cultural development of man and civilization in general, to critically analyze and re-evaluate existing scientific doctrines, concepts, hypotheses, models, to understand their influence on the formation of the modern scientific picture of the world. The development of science depends first of all on the attitude of the state (officials of public authorities) to science in general and members of the scientific community in particular. The main task of administrative law, as an integral part of the legal system of Ukraine, is to create the proper organizational conditions for the implementation of the guarantees enshrined in the Constitution of Ukraine concerning national programs of economic, scientific, technical, social and cultural development of Ukraine. The goals and tasks of the representatives of the state authorities, which, in accordance with the constitutional requirements, are obliged to take care of public affairs, in particular science, are outlined.

Key words: science, scientific knowledge, history of science, administrative law, representatives of public authorities, responsibilities, responsibility.

Постановка проблеми. Історія людства свідчить, що на всіх її етапах розвитку наука, як сукупність різноманітних знань, сприяла розвитку цивілізації, створенню умов для реалізації добробуту суспільства. Наука в цілому складається з різноманітних спеціальних дисциплін, але за своєю сутністю є єдиним цілим, у якому окремі частини доповнюють і взаємно обумовлюють одна одну, кожна вносячи свою частку в побудову єдиної наукової картини світу.

Основними чинниками, що стримують вітчизняний науково-технологічний розвиток є соціально-економічні, головне місце серед яких посідає неналежне фінансування науки, а практика необґрунтованого зменшення фінансування науки набула системності. В даному аспекті вважаємо за необхідне навести окремі результати соціологічного дослідження, проведеного Т.О.Петрушиною, доктором соціологічних наук, завідувачем відділу економічної соціології Інституту соціології НАН України. Так, автор відзначає, що згідно з експертною оцінкою в Україні існує не просто відсутність належного фінансування, а його «критично недостатній», «недопустимий, катастрофічно низький», «жалюгідний» рівень та нерациональний його розподіл. Крім фінансового чинника, який становить 55 % усіх зазначених експертами соціально-економічних причин, що гальмують розвиток науки в Україні, експерти зокрема називають такі соціально-економічні бар'єри, як: відсутність економіки, яка потребує наукових розробок, відсутність сприятливого інноваційного клімату в державі; відсутність економічних стимулів; застаріла матеріально-технічна база і брак сучасного обладнання; незабезпеченість гідного рівня життя для науковців (низький рівень зарплат) і, нарешті, економічна криза [1, с. 69].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сьогодні проблемам правового регулювання науки, як сфери людської діяльності, адміністративно-правова наука приділяє досить багато уваги. Окремі аспекти цієї тематики розробляли В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, Л.Р. Біла, С.В. Ващенко, К.О. Ващенко, В.М. Гаращук, І.П. Голосніченко, О.В. Дьяченко, Н.І. Золотарьова, Г.М. Калетник, С.В. Ківалов, В.В. Коваленко, Ю.В. Ковбасюк, В.К. Колпаков, Т.О. Коломєць, О.Г. Кубай, В.І. Курило, І.Р. Михасюк, В.Г. Поліщук, М.Ф. Стахурський, С.Г. Стеценко, Ю.П. Сурмін, А.Г. Мазур, Л.А. Швайка, Ю.С. Шемшученко та ін.

Серед дисертаційних досліджень адміністративно-правового спрямування, присвячених питанням правового регулювання наукової діяльності в Україні варто виділити дослідження: А.А. Манжули «Адміністративно-правові засади організації діяльності науково-дослідних установ в Україні», С.О. Мосьондза «Адміністративно-правові засади державної політики у сфері науки в Україні», Н.П. Христинченко «Організаційне та правове забезпечення розвитку наукової діяльності в Україні». Разом з тим, наявна кількість проблем адміністративно-правового забезпечення науково-технологічного розвитку України свідчить про необхідність подальшого ґрунтовного дослідження означених питань.

Мета статті – здійснити аналіз розвитку і становлення науки як засобу, завдяки якому створюються передумови для правильного її використання в інтересах держави і суспільства; окреслити цілі та завдання представників державних інституцій, на яких відповідно до конституційних приписів покладено обов'язок опікуватися суспільними справами, зокрема наукою.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дж. Д. Бернал, відомий англійський вчений і суспільний діяч у фундаментальному дослідженні «Наука в історії общества» слушно відзначав, що цивілізація, якою ми знаємо її нині, у її матеріальному аспекті неможлива без науки. Ця цивілізація у своєму моральному й інтелектуальному аспектах також глибоко заінтересована в науці. Хід історичних подій усе більш наполегливо висуває перед людством такі проблеми як правильне використання науки в суспільстві, мілітаризація науки, взаємовідношення науки й урядів, таємність науки, воля науки, місце науки в освіті й загальній культурі [2, с.

15, 16]. Науковець акцентує увагу, що у науці, більш ніж в якому-небудь іншому інституті людства, необхідно вивчати минуле для розуміння сьогодення й панування над природою в майбутньому. Наука є засобом, завдяки якому проводиться швидка перебудова всієї нашої цивілізації. Структура нашої цивілізації протягом життя, навіть нашого, дуже сильно змінилася і з кожним роком продовжує змінюватися усе швидше й швидше. Для того, щоб зрозуміти як це відбувається, недостатньо знати, що робить наука в наш час. Необхідно також знати, як вона стала тим, чим вона є зараз, як впливала на науку в минулому зміна форм суспільного устрою і як вона у свою чергу сприяла їх формуванню [2, с. 117].

Дж. Д. Бернал зокрема, звертає увагу на розроблену давньогрецьким філософом Арістотелем теорію пізнання. Арістотель у природничо-наукових працях («Фізика», «О небе», «О возникновении и уничтожении», «Метеорологика»), наводить бачення теорії пізнання, під яким він розуміє: (*мовою оригіналу*): «знание, и [в том числе] научное познание, возникает при всех исследованиях, которые простираются на начала, причины и элементы, путем их уяснения (ведь мы тогда уверены, что знаем ту или иную вещь, когда уясняем ее первые причины, первые начала и разлагаем ее вплоть до элементов), то ясно, что и в науке о природе надо попытаться определить прежде всего то, что относится к началам. Поэтому надо идти от вещей, [воспринимаемых] в общем, к их составным частям: ведь целое скорее уясняется чувством, а общее есть нечто целое, так как общее охватывает многое наподобие частей» [3, с. 61]. Далі філософ конкретизує своє бачення (*мовою оригіналу*): «знание – то eidenai; научное познание, то есть знание точное, основанное на выяснении причин или на доказательстве то epistasthai (he episteme – наука)» [3, с. 559].

Оскільки розвиток науки залежить від безпосереднього ставлення до неї та її представників держави, варто вказати точку зору Арістотеля, який підкреслює, що (*мовою оригіналу*): «настоящее учение как своего рода наука о государстве имеет это, [т. е. достижение и сохранение блага государства], своей целью» [3, с. 55].

В.І.Вернадський, відомий мислитель і суспільний діяч, академік Імператорської Санкт-петербурзької академії наук, один із засновників і перший президент Української академії наук, досліджуючи історичну роль виникнення й становлення науки неодноразово звертався до аналізу праць Арістотеля. Автор зауважує, що Арістотель почав роботу над створенням наукового апарату в 335-334 рр. до Р.Х. Він організував зведення і дослідження фактичного матеріалу наук, у тому числі історичних і державних. Тобто організував у дійсності науковий апарат, що відповідав кінцю IV ст. до Р.Х. Це було наукове явище першорядної важливості, констатує В.І. Вернадський [4, с. 110]. Історія наукової думки, зазначав В.І. Вернадський, ніколи не може дати закінчену незмінну картину, що реально передає дійсний хід подій і тому повинна кожним поколінням вивчатися заново [4, с. 131].

Історія науки та її минулого, наголошує В.І. Вернадський у статті «Из истории идей», повинна критично формуватися кожним науковим поколінням і не тільки тому, що змінюються наші знання про минуле, відкриваються нові документи або відбувається нове розуміння минулого. Необхідно знову науково переробляти історію науки, знову історично йти в минуле, тому що завдяки розвитку сучасного знання у минулому одержує значення одне й втрачає інше. Рухаючись уперед, наука не тільки створює нове, але й неминує переоцінює старе, пережите. Уже тому історія науки не може бути байдужою для всякого дослідника. Натураліст і математик завжди повинні знати минуле своєї науки, щоб розуміти її сьогодення. Тільки таким шляхом можлива правильна й повна оцінка того, що здобувається сучасною наукою, що висувається нею як важливе, дійсне або потрібне. По суті, ми маємо два критерії оцінки наукової істини. Один шлях – шлях філософської критики, пов'язаний з теорією пізнання, інший шлях – шлях історичної критики, пов'язаний з історією науки [5, с. 203; 200-211].

Вчений наголошував, що збереження історичного аспекта у науковій праці є завжди необхідним, оскільки дає «можливість критично ставитися до наукових теорій і гіпотез, оцінювати наскільки повно, не односторонньо зібрані наукові факти, на яких будується сучасне наукове знання, ясно розуміти завжди минуле значення наукових гіпотез, моделей, теорій, охоплювати ті наукові факти, які залишаються ними осторонь, «забуваються» у науковій праці» [4, с. 342].

З огляду на тему дослідження надзвичайно важливим відносно розуміння історичних передумов виникнення деяких проблемних питань сучасного адміністративного права вбачається міркування В.І.Вернадського щодо можливості вільного наукового пошуку: «У складній політичній і соціальній обстановці протягом сторіч церковний тиск ослабнув, але державна влада скористалася тим же засобом тиску для боротьби з волею наукової думки, борючись зі своїми соціальними й політичними супротивниками. По суті, наукова думка при правильному ході державної роботи не повинна зустрічатися з державною силою, тому що вона є головним, основним джерелом народного багатства, основою сили держави. Боротьба з нею – хворобливе, минуле явище в державному ладі. Державна влада по суті йде при цій боротьбі проти своїх інтересів, по шляху не підтримки сили держави, а підтримки певного соціального ладу; причому, боротьба ця є проявом більш глибоких рис, ніж ті, які виявляються в економічній структурі суспільства» [6, с. 97-99].

Важливими для сьогодення, зокрема що стосується науки адміністративного права, є міркування В.І.Вернадського щодо державної і соціальної підтримки науки. XX ст., зазначає автор, зробило величезне зрушення вперед, значення й сила якого ще не усвідомлені і не виявлені. Разом з цим, якщо вимоги науки не сформульовані, а відтак конкретно їх неминучість і користь для людства не усвідомлені, вони не можуть отримати вираження в соціальній і державній структурі. Немає вироблених державних форм, що дозволяють швидко і зручно вирішувати міждержавні питання, якими неминує є більшість питань створення ноосфери в

їх бюджетному або фінансовому вираженні. В якості прикладу він наводить ставлення представницьких інституцій зарубіжних країн, які належним чином реагують відносно надання належної фінансової підтримки потребам академій. Загалом, відзначає вчений, майбутні завдання науки потребують більш значного фінансування [6, с. 85-86].

Надзвичайно важливим для розуміння проблем науки адміністративного права вбачається рекомендація В.І Вернадського науковій спільноті (*мовою оригіналу*): «Наука єдина, і все без виключення області її ведення теснейшим образом между собой связаны. Это эмпирическое обобщение столь прочное, что оно не может быть изменено волей отдельных личностей. Все идущие в ней работы по сути равноценны, ибо sub specie aeternitatis <с точки зрения вечности> нет в ней важного и не важного, все ведут к одной и той же единой научной истине – к единому, всем обязательному, научному пониманию окружающего» [7, с. 179-180].

В.І. Вернадський в своїх працях постійно звертав увагу щодо надзвичайно важливого для суспільства та науки питання щодо забезпечення належного державного управління, зокрема, що стосується ставлення держави та її представників до фінансування науки. Розглянемо більш детально. Так, наприклад, у праці «Научная мысль как планетное явление» вчений наголошував на (*мовою оригіналу*) «идея о государственном объединении усилий человечества». Її реалізація, зазначав автор, може мати місце тільки при корінній зміні положення науки і науковців у державі. «Государственное значение науки, как творческой силы, как основного элемента, ничем не заменимо в создании народного богатства. Но сейчас этого нет. И это сказывается особенно ярко на количестве государственных средств, которые тратятся на чисто научные потребности, не имеющие военного – завоевательного или оборонительного – значения, не связанные с промышленностью, с земледелием, с торговлей, с путями сообщений, с интересами здоровья и образования населения». В.І. Вернадський звертає увагу на необхідність систематичного і планомірного фінансування великих наукових теоретичних проблем. Вчений констатує, що «до загальної свідомості не дійшло, що людство може надзвичайно розширити свою силу і вплив у біосфері – створити для майбутніх поколінь свідомою державною науковою працею незмірно кращі умови життя» [6, с. 84-85].

З огляду на викладене слушно вбачається точка зору лауреата Нобелівської премії з економіки 1974 року, видатного австрійського економіста та політичного мислителя Фрідріха Августа фон Хайєка, який наголошував, що «найважливішим із суспільних благ, для забезпечення яких потребується уряд, є не пряме задоволення яких-небудь конкретних потреб, а забезпечення умов, за яких окремі люди і невеликі групи будуть мати у своєму розпорядженні сприятливі можливості для взаємного задоволення відповідних потреб» [8, с. 170]. «Завдання уряду – створити умови, у яких індивіди й групи можуть успішно дбати лише про свої інтереси. Іноді уряд повинен користуватися своїм правом на примус, щоб зібрати кошти для забезпечення тих служб, які ринок по тій або іншій причині не може забезпечити» [8, с. 461]. «Але як тільки уряд захоплює заради цього монополію на примус і насильство, воно саме стає головною погрозою індивідові. Ефективне обмеження влади – найважливіша проблема підтримки громадського порядку. Без уряду неможливий порядок, але завдання уряду полягає лише в тому, щоб захистити людей від насильства» [8, с. 449]; «...усяка влада повинна бути обумовлена довгочасним зводом правил, який ніхто не має права змінити заради досягнення якоїсь негайної мети. На цих принципах засноване співтовариство, де влада визнається владою доти, поки вона вірна цьому довгочасному зводу правил» [8, с. 450].

Надзвичайно важливе бачення Ф. Хайєка безпосередньо узгоджується з точкою зору Г.Бребана, відомого французького адміністративіста, який констатує, що «...немає таких секторів суспільного життя, які випадали б цілком з-під сфери адміністративно-правового контролю. Адміністративне право є живе право, що глибоко вкоренилося в суспільстві, ввійшло у побут і свідомість сучасної людини. Правовий нігілізм небезпечний, оскільки через ослаблення правового режиму може істотним чином постраждати система гарантій, що забезпечують захист прав громадян [9, с. 22, 23].

Свого часу Ю. Борхардт, німецький політик і журналіст, слушно відзначав що всяка наука існує для того, щоб дати людям засоби і можливість поліпшити та удосконалити їхнє життя. Природничі науки прагнуть досліджувати зв'язки природних явищ («сили», «причини і наслідки»), і натураліст вважає себе цілком задоволеним, якщо він правильно пізнає ці зв'язки в такому самому вигляді, у якому вони дані в дійсності. Він повинен працювати «без передумов і без упередженості». Однак, природничі науки не мали б ніякого сенсу і ймовірно були б давно кинуті, якби вони не давали нам практично коштовних знань, що ведуть до поліпшення нашого життя. Внутрішній зв'язок між фізикою, хімією, математикою, з одного боку, і технікою, з іншого, і між анатомією й біологією, з другого боку, і медициною з іншого, зрозумілий і ніким не оскаржується. Оскільки історія є соціальною наукою, вона теж повинна давати знання, що можуть бути застосовані до практичної політики. Щоб забезпечити історії таке положення, її, звичайно, слід вивчати в душі, вільному від партійних пристрастей, забобонів і упереджених ідей [10, с. 3, 4].

Відповідно до викладеного вважаємо за доцільне звернутися до пояснень Б. Гурнея, відомого французького вченого. Наука управління, зазначає науковець, може бути визначена як галузь суспільних наук, яка прагне дати опис і пояснення структури і діяльності органів, що становлять апарат держави, а також публічних колективів, що підпорядковуються політичній владі. Адміністративне ж право є науковою дисципліною нормативного характеру. Воно вивчає переважно норми, які регулюють або принаймні повинні регулювати дії адміністративного персоналу: конституційні положення, закони, регламенти, юрисдикційні акти. Наука управління для адміністративного права є тим же, що й політична наука – для конституційного

права; адміністративне право тлумачить норми, в той час як наука управління осягає поведінку людей [11, с. 23, 24, 25].

На відміну від французького двохсотрічного досвіду становлення системи органів державного управління, у вітчизняній адміністративно-правовій науці предмет адміністративного права і досі ґрунтується на догмі радянської правової науки, даний факт безпосередньо констатується представниками адміністративно-правової науки (В.Б.Авер'янов, Є.В.Додін, С.В.Ківалов): «Предмет адміністративного права в тій редакції, яка використовується в даний час майже в усіх підручниках з адміністративного права, був визначений у ході дискусії 1938-1941 рр. Саме тоді було встановлено, що предмет адміністративного права це – суспільні відносини у сфері державного управління» [12, с. 4].

Як ми вбачаємо, існування підходу щодо визначення сутності змісту діяльності адміністративних інституцій, який передбачає регулювання суспільних відносин, оминає такі важливі аспекти, як застосування таких вкрай важливих та дієвих правових інститутів як: обов'язки і відповідальність, спосіб виконання завдань і функцій. Таке бачення суттєво суперечить принципам правової держави і верховенства права. Проте, як зазначають деякі науковці, «автори формулюють поняття адміністративного права, спираючись зазвичай на наукову базу минулих часів, коли адміністративне право було підпорядковане виключно завданням всеохоплюючого державного управління» [13, с. 67]. Отже, є підстави зробити висновок, що неможливо відокремити історію розвитку і становлення вітчизняної адміністративно-правової науки від історії розвитку суспільства, маючи на увазі позитивні здобутки зарубіжних країн.

У буденному житті під поняттям відносини розуміються «стосунки, зв'язки, взаємини між ким-небудь» [14, с. 175]. Такі відносини зазвичай ґрунтуються на нормах моралі. Відповідно до розуміння принципів правової держави і верховенства права спілкування суб'єктів – представників державних інституцій з громадянами, і навпаки, передбачає певні права, обов'язки і відповідальність. Якщо для громадян існують такі правила, то аналогічні повинні бути і для представників державних інституцій. Іншими словами, закон не повинен містити винятків. Наведене дає підстави зробити висновок, що правовий статус представників державних інституцій повинен включати обов'язки і відповідальність (процедури застосування до них ефективних важелів, якими є кримінальна, цивільна та інші види відповідальності за неналежне виконання (невиконання) функцій і обов'язків, дії та акти, внаслідок яких людині та суспільству спричинена шкода; має діяти принцип незворотності покарання, незалежно від рангу посади).

Варто навести точку зору А. Файоля, одного з видатних теоретиків менеджменту початку ХХ ст., який досить просто пояснив, що має спонукати людину, яка виконує функції управління: «Влада немислима без відповідальності, тобто без санкції – нагороди або кари, що супроводжує її дію. Відповідальність є вінець влади, її природний наслідок, її необхідний придаток. Усюди, де діє влада, виникає й відповідальність. Необхідність санкції, заснованої на почутті справедливості, підтверджується і збільшується ще тим міркуванням, що в інтересах спільної справи треба заохочувати корисні дії й відбивати бажання до шкідливих» [15, с. 13].

Аналіз чинного законодавства свідчить, що неналежне виконання або невиконання завдань та функцій представниками державних інституцій обумовлюється саме фактом відсутності відповідальності. Д. Ллойд, відомий англійський фахівець в галузі філософії права акцентує увагу, що метою правових санкцій (будь-яких заходів примусового характеру) є забезпечення виконання «волі закону» [16, с. 208].

Висновки. Наука в цілому, враховуючи науку адміністративного права, є дієвим інструментом, головним завданням якого є сприяння перебудові суспільного буття, створення гідних умов життя людини. Основним завданням адміністративного права, як невід'ємної складової правової системи України, є створення належних організаційних умов для реалізації проголошених Конституцією України гарантій, що стосуються загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України. Створення належних організаційних умов, відповідно до принципів правової держави і верховенства права, можливе за умов чіткого закріплення на конституційному і законодавчому рівнях обов'язків і відповідальності представників державних інституцій, процедурної регламентації їх діяльності. Унормування відповідальності є дієвим правовим стимулом виконання обов'язків та функцій. Відсутність унормування на конституційному і законодавчому рівнях зазначених інститутів унеможливило: створення організаційних умов для забезпечення гідних умов життя людини та захисту її прав і законних інтересів; програм економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України; застосування механізму адміністративно-правового регулювання, як сукупності правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання прав, обов'язків і відповідальності, як представників державних інституцій, так і громадян України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Петрушина Т.О. Стан науки в Україні (за оцінками вітчизняних та зарубіжних експертів). *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 11. С. 66-80.
2. Бернал Дж. Наука в истории общества. Москва: Издательство иностранной литературы. 1956. 735 с.
3. Аристотель. *Сочинения: Т. 4*. М.: «Мысль», 1983. 830 с.
4. Вернадский В.И. *Философские мысли натуралиста*. М.: Наука. 1988. 520 с.
5. Вернадский В.И. *Труды по всеобщей истории науки*. Москва: «Наука». 1988. 332 с.
6. Вернадский В.И. *Научная мысль как планетное явление*. М.: Наука, 1991. 271 с.
7. Вернадский В.И. *Биогеохимические очерки*. 1922-1932 гг. Москва; Ленинград: Изд-во АН СССР. 1940.

249 с.

8. Хайек Ф. Право, законодательство и свобода: Современное понимание либеральных принципов справедливости и политики. М.: «ИРИСЭН». 2006. 644 с.
9. Брэбан Г. Французское административное право. М.: «Прогресс», 1988. 488 с.
10. Борхардт Ю. Экономическая история Германии. Ч. 2. Ленинград: Издательское товарищество «Книга». 1924. 270 с.
11. Гурней Б. Введение в науку управления. М.: Прогресс. 1969. 430 с.
12. Авер'янов В.Б., Додін Є.В., Ківалов С.В. Адміністративне право України. Одеса: «Юридична література». 2003. 887 с.
13. Авер'янов В.Б., Андрійко О.Ф., Битяк Ю. П. Адміністративне право України. Академічний курс: Підруч.: Том І. Загальна частина. К.: Видавництво «Юридична думка», 2004. 584 с.
14. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. доповн. та CD). уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. К.: ВТФ «Перун», 2007. 1736 с.
15. Файоль А. Общее и промышленное управление. М.: Журнал «Контроллинг», 1992. 151 с.
16. Ллойд Д. Идея права. М. :«ЮГОНА». 2002. 416 с.

REFERENCES:

1. Petrushyna, T.O. (2017). State of Science in Ukraine (Estimated by Domestic and Foreign Experts). *Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy*, 11, 66-80 [in Ukrainian].
2. Bernal, J. (1956). *Science in the history of society*. Moskva: Yzdatelstvo ynostrannoi lyteratury [in Russian].
3. Arystotel (1983). *Works*. (Vol. 4). Moskva: Musl [in Russian].
4. Vernadskyi, V. (1988). *Naturalist philosophical thoughts*. Moskva: Nauka [in Russian].
5. Vernadskyi, V. (1988). *Works on the universal history of science*. Moskva: Nauka [in Russian].
6. Vernadskyi, V. (1991). *Scientific thought as a planetary phenomenon*. Moskva: Nauka [in Russian].
7. Vernadskyi, V. (1940). *Biogeochemical essays. 1922-1932*. Moskva; Lenynhrad: Yzd-vo AN SSSR [in Russian].
8. Khaiek, F. (2006). *Law, Legislation and Freedom: A modern understanding of liberal principles of justice and politics*. Moskva: «YRYSЭN» [in Russian].
9. Breban, H. (1988). *French administrative law*. Moskva: Prohress [in Russian].
10. Borkhardt, Yu. (1924). *The economic history of Germany*. (Vol. 2). Lenynhrad: Yzdatelskoe tovaryshchestvo «Knyha» [in Russian].
11. Hurnei, B. (1969). *Introduction to Management Science*. Moskva: Prohress [in Russian].
12. Averianov, V., Dodin, Ye., & Kivalov, S. (2003). *Administrative law of Ukraine*. Odessa: Iurydychna literatura [in Ukrainian].
13. Averianov, V., Andriiko, O., & Bytiak, Yu. (2004). *Administrative law of Ukraine*. Academic course: Textbook. Common part. (Vol. 4). K.: Vydavnytstvo «Iurydychna dumka» [in Ukrainian].
14. Busel, V.T. (Ed.). (2007). *A great explanatory dictionary of modern Ukrainian (with additional supplements and CDs)*. Kyiv: VTF «Perun» [in Ukrainian].
15. Faiol, A. (1992). *General and industrial management*. Moskva: Zhurnal «Kontrollynh» [in Russian].
16. Lloid, D. (2002). *The idea of Law*. Moskva: «IuHONA» [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 2.10.2019